

Preek van 16 januari 2022 (Epifanie)
gehouden in De Open Hof in Oud-Beijerland
door ds. Piet van Die

SPOREN

‘Als Ik mijn hand weghaal, zul je Mij van achteren zien; mijn gezicht mag niemand zien.’
(Exodus 33,23)

Dit heeft Jezus in Kana, in Galilea, gedaan als eerste teken. (Johannes 2,11)

Wie is Kilroy?

Tijdens de Tweede Wereldoorlog doken op steeds meer plaatsen in Europa vreemde woorden op: ‘*Kilroy was here*’ – ‘*Kilroy was op deze plek*’. Op muren, op militair materieel, in toiletten – op talloze plaatsen dezelfde woorden. Het was duidelijk dat de tekst zich via het Amerikaanse leger verspreidde. Maar wat betekende het? En wie was toch die Kilroy?

Het verhaal gaat dat Stalin, toen hij in 1945 in Potsdam met zijn westerse bondgenoten confereerde over de toekomst van Duitsland,- dat Stalin na een bezoek aan de badkamer terugkeerde met de vraag: ‘Wie is Kilroy?’ De naam was kennelijk, door toedoen van een soldaat, ook daar op de tegels gekalkt.

Een mysterie

De naam keerde ook na de oorlog nog jarenlang terug. In de loop der tijd vergezeld van een plaatje van een mannetje dat over een muur kijkt. Het verspreidde zich over de hele wereld.



Maar wie was Kilroy? Het leek een eerbetoon aan de onbekende soldaat. Maar ook andere theorieën deden de ronde. Eén ervan leidde naar een zekere James Kilroy, inspecteur op een Amerikaanse scheepswerf. Daar werd door arbeiders gesjoemeld met materieel. Deze Kilroy zou zijn naam op scheepswanden hebben geschreven als waarschuwing: ‘Pas op! Ik houd je in de gaten.’ Maar later ontstonden er weer twijfels over die theorie. Al wat er overbleef waren de sporen die de naam Kilroy over de wereld had

getrokken. En het besef dat er ergens een Kilroy moet zijn geweest, maar wie? – het bleef een mysterie.

God zien

Mozes vroeg op een dag aan de Eeuwige: 'Laat mij toch uw majesteit zien.' Hij kreeg een ontwijkend antwoord. '*Mijn gezicht zul je niet kunnen zien, want geen mens kan Mij zien en in leven blijven.*' De Eeuwige had een ander voorstel.

Hij zou rakelings aan Mozes voorbij gaan, maar zijn hand op diens ogen leggen. Mozes zou God niet zien, alleen horen en merken. Pas als God voorbij was, zou hij iets van God zien. Niet direct, maar alleen zijn rug. Pas nadat de Eeuwige zijn spoor langs Mozes had getrokken.

Niet vast te pinnen

Een mysterieus verhaal dat op een prachtige manier het geheim van God laat zien. Een verhaal dat waarschuwt: 'Pas op met al te directe uitspraken over God.' God krijg je niet zomaar op de korrel. Alleen in de gang der gebeurtenissen zijn er misschien sporen van God te ontwaren. En vaak pas achteraf.

God is niet vast te pinnen. Net zoals een opgeprikte vlinder geen vlinder meer is. De echte vlinder is te vinden in een onnavolgbare fladderige vlucht die jij nooit in je greep krijgt. Alleen als je hem *niet* wilt vangen, zie je het wonder. Zo is God ook niet in één direct beeld te vangen.

Geïrriteerd

Het leek erop dat ook Maria een zekere greep op haar zoon wilde krijgen. Tenminste, je zou het af kunnen leiden uit zijn reactie. Ze waren op een boerenbruiloft in het dorpje Kana. Jezus was er met zijn leerlingen.

Op een zeker moment was de wijn op. 'Ze hebben geen wijn meer,' zei Maria tegen haar zoon. 'Vrouw, wat wilt U van Me?' reageerde Jezus. Niet echt aardig. Denigrerend zelfs met dat 'vrouw'. Hij was duidelijk geïrriteerd. De opmerking van Maria voelde kennelijk als dwingend of manipulatief. Maria had hoge verwachtingen van haar zoon. Maar juist die kunnen de ander onvrij maken. Je tot een opgeprikte vlinder maken in de uitstalkast van trotse ouders. Arme kinderen: zij die altijd maar bezig zijn met het tevreden stellen van hun vader of moeder. Maar Jezus onttrok zich aan die greep. Al valt hij voor ons wel flink uit

zijn rol van zachtste mens op aarde. Maar ja, ook dat is een beeld waarin je hem vastzetten. Zo zacht was hij dus ook weer niet.

Geen bewijs, maar teken

Toch deed hij even later wat Maria suggereerde. Misschien liet Jezus zijn beeld van haar toch nog verspringen. Hoe dan ook, het verhaal vertelt hoe hij water in wijn veranderde en zo zijn grootheid toonde. Een wonderverhaal. Een wonder - nou ja, een teken. Zo noemt de evangelist van Johannes het. Een teken. Geen bewijs. Een spoor.

Een bewijs is dwingend. Een teken of spoor niet. Het lokt. Geeft te denken. Doet vermoeden of verwonderen, zo van: hier is (of was) iets wezenlijks aan de hand. En dat 'iets' zet weer iets in gang. In dit geval: geloof. Maar geloof is geen harde kennis. Het is een gewekt vertrouwen dat in beweging komt.

Achter Jezus aan

Gods Zoon of niet – je kunt er over twisten, maar ook Jezus krijg je niet in je greep. Er was jaren geleden een Nieuwtestamentisch geleerde die de stand van het historisch onderzoek naar Jezus op een prachtige manier weergaf: hij schreef een roman. Hij gaf het boek de titel 'Ik moest van Pilatus achter Jezus aan'. De hoofdpersoon was een spion die in opdracht van Pilatus in kaart moest brengen wie toch die mysterieuze Jezus was.

Hij ging op weg en kwam in dorpen waar Jezus was geweest. Daar stelde hij een onderzoek in aan de hand van de verhalen die de dorpingen over Jezus vertelden. Maar snel trok hij verder in de verwachting dat hij Jezus zelf zou inhalen. Maar elke keer als hij ergens kwam, was Jezus al weer verder getrokken. Hij moest het doen met de verhalen van anderen. Hij kreeg uiteindelijk alleen beelden 'van achteren', achterafbeelden – net als Mozes. Jezus zelf kreeg hij nooit te zien.

Icoon van de onzichtbare God

Kilroy was here. God of Jezus – ze zijn als Kilroy. Hun mysterieuze aanwezigheid trekt sporen waarmee we het moeten doen. Geloof is altijd indirect. 'Niemand heeft God ooit gezien,' schreef Johannes in een van zijn brieven. Je kunt dus ook

niet zeggen dat wie Jezus heeft gezien, God heeft gezien. Een foto van Jezus (gesteld dat wij die hadden) is nog geen foto van God.

In de Kolossenbrief staat een mooie omschrijving van Jezus: hij is 'icoon van de onzichtbare God'. Wat is een icoon? In een icoon keert de blikrichting zich om. Een icoon is geen plaatje dat object is van onze blik, een icoon is een transparant waardoor iets of iemand óns aankijkt. Zo is het met Jezus. Wie hem ziet, kan niet zeggen: ik heb God gezien, althans: niet op directe wijze. Het is andersom: in Jezus kijkt de onzichtbare God ons aan.

Het jonge bruidpaar

Zo werd ook dat jonge bruidspaar die dag gezien door God. Laten we de camera nog even wenden naar die bruid en bruidegom in Kana. Ze hebben het leven nog voor zich. Ze kennen elkaar. Althans, dat denken ze. Maar wat er zal gebeuren, is dat de beelden die ze van elkaar hebben, zullen gaan verspringen. Laten we het in ieder geval hopen. Want wie de ander vastzet in één of twee vaststaande beelden, zet de ander gevangen. Prikt hem op als een vlinder in de vitrinekast van zijn eigen gelijk. In elke levende relatie zullen beelden gaan verspringen.

Kennen ze elkaar, die jonge bruid en bruidegom? Ja, natuurlijk. Voldoende om het te wagen met elkaar. Dat waagstuk heet liefde. Maar ze zullen elkaar nooit helemáál kennen. De één zal gedachten hebben die de ander vreemd blijven. De bruid draagt verhalen of talenten in zich waar de bruidegom weinig of misschien niets van weet. Zoals dat ook andersom zal zijn. Er zullen gevoelens zijn waarin de ander zich nooit helemaal in kan mengen. Triest? Nee, helemaal niet. *Het is het feest van het leven dat de ander altijd meer is dan wat ik weet.* Daarin lijken de mensen op God. Wij zijn voor een deel elkaars Kilroy. Wij blijven ook een geheim voor elkaar. Maar met hun namen zullen ze elkaars leven stempelen. Ze zullen sporen trekken in het leven van de ander, die de ander hopelijk later zullen doen concluderen: Het was goed - wat een prachtige sporen! En daar dronk Jezus die dag op. 'Op het leven!'

Jouw epifanie

Soms komt God rakelings voorbij. Zoals die dag in Kana. Epifanie noemen we dat. 'Verschijning' betekent het letterlijk. Maar een echte verschijning is het niet.

Niemand kan God zien. God jou wel. Hij kijkt je aan in Jezus of een ander mens.
Zo huwt Hij met het licht van zijn ogen de mensen aan elkaar.

Wanneer kwam de Eeuwige jou rakelings nabij? Denk jij weleens iets gemerkt te hebben van God? Wanneer wist jij je gezien? Wat is jouw en mijn Epifanie?

God zij de eer - Vader, de Zoon en de heilige Geest.